

VIETOS VALDŽIOS VAIDMUO NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOJE

2019 m. gruodžio 19 d.

Crowne Plaza Vilnius, M. K. Čiurlionio g. 84, Vilnius

II sesijos darbo paralelinėse darbo grupėse rezultatų apibendrinimas

Evaldas Visockas, Aleksandras Tiaškevičius, Rokas Uscila, Reda Sirgedienė

I grupė „Savivaldybių vaidmuo ir kompetencija viešojo saugumo ir nusikaltimų prevencijos srityje“

Moderatorius – Evaldas Visockas

Savivaldos vaidmuo viešojo saugumo ir nusikaltimų prevencijos srityje yra labai svarbus. Savivaldybės disponuoja svarbiais resursais, kurie leidžia veikti nusikaltimų prevencijos srityje. Šie resursai apima: teisinį reguliavimą savivaldybių ribose, valdomus finansus, pavaldžias komunalines, socialinės rūpybos tarnybas, infrastruktūrą, vaikų ir jaunimo švietimo ir laisvalaikio sistemą, tam tikrų veiklų kontrolės teises. Kiti subjektai nusikaltimų prevencijos srityje disponuoja kitais resursais, todėl yra stipresni atlikdami kiek kitokias funkcijas nei savivaldybės. Todėl organizuojant nusikaltimų prevenciją savivaldos lygmeniu svarbu atsižvelgti į kiekvieno subjekto disponuojamus resursus ir stiprybes veikiant tam tikrose nusikaltimų prevencijos srityje. Savivaldos vaidmuo organizuojant veiklą galėtų pasireikšti planuojant veiklą, skiriant resursus prioritetingose srityse ir įtraukiant reikiamus subjektus į bendradarbiavimo tinklą.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnis išskiria tokias savarankiškas savivaldybių funkcijas, susijusias su nusikaltimų prevencija: dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos priemones; dalyvavimas vykdant vaiko teisių apsaugą, prevencinę pagalbą vaikui ir šeimai organizavimo užtikrinimas, socialinių, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų bei kitų įstaigų teikiamų paslaugų koordinavimas. Taip pat įstatymas nurodo, kad savivaldybei priklauso tokios viešojo saugumo funkcijos kaip civilinė sauga, priešgaisrinė sauga ir dar virš 20 įvairių minimų funkcijų, susijusių su nusikaltimų prevencija ir viešuoju saugumu. Tiesa, savivaldos funkcijų teisinis reglamentavimas nėra aiškus. Jis nurodo pagrindines savivaldos veiklas nusikaltimų prevencijos srityje, bet neapibrėžia, kaip jas įgyvendinti ir kokios apimties resursus joms skirti. Tai palieka savivaldybės daug laisvės iniciatyvai, tačiau dėl tokio neapibrėžtumo prevencinė veikla yra gana eklektiška, o jos organizavimo būdai ir efektyvumas kelia klausimų.

Diskusijos dalyviai aptarė tris grupės diskusijos klausimus ir teikė savo pastabas bei pasiūlymus, kurie apibendrinti toliau ties kiekvienu diskusijos klausimu.

Savivaldos, policijos, NVO ir bendruomenių vaidmenys ir funkcijos nusikaltimų prevencijoje. Kur kieno atsakomybės ribos?

- Kai kurios savivaldos viešojo saugumo funkcijos, kaip priešgaisrinė ir civilinė sauga, yra detaliau reglamentuotos, todėl klausimų, susijusių su jų įgyvendinimu, lyderiavimu šioje srityje ir minėtų funkcijų įgyvendinimu, nėra. Remiantis šia praktika, galima būtų teigti, kad tikslesnis ir aiškesnis teisinis reglamentavimas spręstų lyderystės, vaidmens ir partnerystės klausimus nusikaltimų prevencijoje savivaldos lygmeniu.
- Vaidmens prevencijoje klausimas labai susijęs su finansais. Paskiriant kurį nors subjektą atsakingu už tam tikrą sritį prevencijoje, turėtų būti numatomas ir tinkamas finansavimas, užtikrinantis, kad resursai leis įgyvendinti priskirtas funkcijas. Nors daug subjektų yra susiję su konkrečiomis prevencijos sritimis, lyderiu konkrečioje srityje yra subjektas, gaunantis tai sričiai pagrindinį finansavimą.

- Savivalda neabejotinai pirmąją organizuodama teritorijų vaizdo stebėjimą, teritorijų planavimą, teikdama socialines, švietimo, laisvalaikio ir užimtumo paslaugas savo teritorijoje, nes dauguma šių funkcijų detalai reglamentuotos ir savivaldybių vaidmuo ten labai aiškus. Galbūt galima būtų taip pat reglamentuoti ir kitas prevencijos sritis.
- Problemų kelia reglamentavimas, kai už tų pačių funkcijų įgyvendinimą atsakingi keli subjektai. Kaip pavyzdys buvo įvardyta kelių Administracinių nusižengimų kodekso straipsnių pažeidimų kontrolė, už kuria atsakinga ir savivalda, ir policija. Tada abiem institucijoms neaišku, kiek resursų kokia institucija šiuo klausimu turi skirti ir kas atsakingas už rezultatus. Vienos atsakingos institucijos paskyrimas spręstų šią situaciją.
- Buvo pastebėta, kad tarp pačių savivaldybės padalinių egzistuoja keli skirtingi matymai, kiek plati turi būti nusikaltimų prevencijos veikla ir kas į ją įeina. Tai taip pat priklauso ir nuo savivaldybių politinės valios. Todėl nėra ilgalaikio strateginio planavimo praktikos nusikaltimų prevencijos srityje, prioritetinių sričių nustatymo patirties, rodiklių sistemų, leidžiančių vertinti situaciją. Nesant tokio planavimo netobulinamas strateginis bendradarbiavimas su kitais subjektais.

Kas paskatintų savivaldybes imti iniciatyvos ir lyderystės nusikaltimų prevencijos srityje?

- Savivaldybių suvokimas apie kriminogeninę situaciją, gyventojų saugumo jausmą, socialines problemas remiasi subjektyviu savivaldos specialistų suvokimu ir savivaldos politikų sprendimais. Strateginio planavimo praktikos nusikaltimų prevencijos srityje, prioritetinių sričių nustatymo praktikos, rodiklių sistemų, leidžiančių vertinti situaciją, standartizuotas diegimas savivaldybėse leistų aiškiau suvokti situaciją ir nusikaltimų prevencijos poreikius vietoje ir ši veikla taptų žymiai efektyvesnė.
- Prie savivaldybių noro imtis iniciatyvos nusikaltimų prevencijos srityje prisidėtų ir savivaldos specialistų kompetencijų nusikaltimų prevencijos ir viešojo saugumo srityje kėlimas, reikalavimų šioms kompetencijoms didinimas priimant savivaldybių specialistus į atitinkamas pareigas.
- Savivaldybių merai ir administracijų vadovai turėtų geriau suvokti viešojo saugumo svarbą bendruomenėms. Čia svarbus Lietuvos savivaldybių asociacijos šviečiamasis ir lyderiaujantis vaidmuo.

Norinčių dalyvauti nusikaltimų prevencijoje įgalinimas. Kokios skirtingos bendradarbiavimo formos ir kanalai gali paskatinti partnerių bendradarbiavimą ir įsitraukimą į prevencines veiklas savivaldybėje

- Pirmiausia savivaldybės turėtų matyti bendradarbiavimo su kitais subjektais prevencijos srityje naudą ne per savivaldybės administracijų prizmę, bet per gyventojų gerovės užtikrinimą, t. y. jos turėtų suvokti, kad papildomų prevencijos partnerių atsiradimas didina naudą savivaldybės teritorijoje gyvenančioms bendruomenėms.
- Identifikuodamos prioritetus nusikaltimų prevencijoje, savivaldybės galėtų skatinti projektus toje srityje, skirdamos tikslinį finansavimą. Jis turėtų būti skirtas ne mažiau kaip 5 metų laikotarpiui, nes epizodinis nesukuria ilgai gyvuojančių bendradarbiavimo tinklų, prevencijos subjektų, taip pat nepasiekia norimo efekto.
- Savivaldybės turėtų vertinti perspektyvą – socialines problemas, kurios aštrės, ir numatyti ilgalaikes priemones ir partnerius joms spręsti.
- Dalinis bendruomenių iniciatyvų finansavimas leistų su mažesniais resursais realizuoti gerus darbus savivaldybės teritorijoje, suaktyvintų bendruomenes. Šis finansavimas irgi turėtų būti organizuotas identifikavus prevencijos prioritetus.
- Verslas būtų suinteresuotas prisidėti prie nusikaltimų prevencijos tiek, kiek tai būtų naudinga jam, todėl geresnių sąlygų sudarymas verslui (mokesčių mažinimas ir pan.) galėtų pritraukti verslo finansus saugumui savivaldybėse gerinti.
- Norinti pritraukti bendruomenės prevencijos veikloms ir saugios aplinkos kūrimui, turi sukurtos galimybės tame dalyvauti: galimybės pranešti ne tik apie nusikaltimus, bet ir apie smulkius tvarkų, už

kurias atsakinga savivalda, pažeidimus, galimybės prisidėti prie savivaldybės veiklų savo savanorišku dalyvavimu ir žiniomis.

- Savivaldybėje gyvenančios bendruomenės turi jaustis savo savivaldybių savininkėmis, o ne pašalinėmis stebėtojomis.

II grupė „Savivaldybių strategijų integruotam piliečių saugumo viešajam valdymui užtikrinti formavimas“

Moderatorius – Aleksandras Tiaškevičius

Strateginis planavimas savivaldybėje

Pagal Vietos savivaldos įstatymo nuostatas savivaldybėje yra rengiami šie savivaldybės strateginio planavimo dokumentai: savivaldybės strateginis plėtros planas, atskirų savivaldybės ūkio šakų (sektorių) plėtros programos ir savivaldybės strateginis veiklos planas.

Savivaldybės strateginis plėtros planas ir savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programos yra ilgesnio laikotarpio (daugiau kaip 3 metų) planavimo dokumentai, skirti aplinkos, socialinei ir ekonominei raidai savivaldybės teritorijoje numatyti ir rengiami atsižvelgiant į valstybės ir regioninio lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentus, taip pat į savivaldybės teritorijų planavimo dokumentus.

Savivaldybės strateginis veiklos planas, kuris rengiamas 3 metų laikotarpiui (kiekvienais metais jį tikslinant), detalizuoja savivaldybės strateginio plėtros plano ir savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą ir sudaromas atsižvelgiant į planuojamus savivaldybės finansinius ir žmogiškuosius išteklius.

Strateginio planavimo savivaldybėje organizavimo (savivaldybės strateginio planavimo dokumentų ir jų įgyvendinimą detalizuojančių planavimo dokumentų rengimo, svarstymo ir tvirtinimo, įgyvendinimo stebėsenos, numatytų pasiekti rezultatų vertinimo, ataskaitų dėl planavimo dokumentų įgyvendinimo rengimo ir svarstymo, savivaldybės gyventojų įtraukimo į jų rengimą, svarstymą ir įgyvendinimo priežiūrą, viešinimo ir kt.) tvarką nustato savivaldybės taryba, atsižvelgusi į Vyriausybės nutarimu patvirtintas strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas.

Savivaldybių strateginių kryptių nustatymas viešojo saugumo srityje (strategijos reikalingumas; kur ir kaip tos kryptys galėtų būti nustatytos)

Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnyje numatyta, kad savivaldybės savarankiškoji funkcija yra dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos priemones. Darbo grupės narių nuomone, tai gan abstrakti funkcija, todėl pirmiausia reikia išgryninti pačią funkciją. Atsižvelgiant į tai, siūloma:

- tobulinti Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnį ir numatyti aiškias savivaldybių funkcijas (atsakomybę) viešojo saugumo srityje.

Taip pat buvo pateiktos šios savivaldybių strateginių kryptių nustatymo viešojo saugumo srityje rekomendacijos:

- savivaldybių strateginiuose dokumentuose viešasis (gyventojų) saugumas turi būti aiškiai apibrėžtas kaip vienas iš prioritetų, numatant tam reikalingą finansavimą;
- savivaldybei keičiant strateginius dokumentus (tikslinant numatytą finansavimą), būtinas nuolatinis ir glaudus bendradarbiavimas su visais socialiniais partneriais.

Gyventojų ir bendruomenių vaidmuo saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros srityse.

Darbo grupės nariai konstatavo, kad gyventojų ir bendruomenių vaidmuo saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros srityse yra ypač svarbus. Buvo diskutuojama apie būdus ir formas, kaip gyventojus labiau įtraukti į saugios savivaldybės kūrimo ir plėtros procesus.

Pateikti šie pasiūlymai ir rekomendacijos:

- turi vykti nuolatinis vietos bendruomenių švietimas, stiprinimas ir rėmimas;
- savivaldybės turi aktyviu veikimu įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimo procesus;
- savivaldybėse turi būti aktyvinama komunikacija su gyventojais (apie savivaldybėje vykstančius procesus, vykdomus projektus, iniciatyvas ir pan.), konsultuojamasi su visuomene, pasitelkiant atitinkamos srities ekspertus.

Kaip galima pagerinti savivaldybių strategijų integruotam piliečių saugumo viešajam valdymui užtikrinti formavimo kokybę?

Darbo grupės nariai diskutavo apie nusikaltimų prevencijos procesą, atskiras prevencijos rūšis (bendrąją, situacinę, individualią) ir vienodą jų supratimą. Pažymėta, kad savivaldybėse nėra vieno požiūrio į tai. Nagrinėta, kaip galima pagerinti savivaldybių strategijų integruotam piliečių saugumo viešajam valdymui užtikrinti formavimo kokybę.

Pateikti šie pasiūlymai ir rekomendacijos:

- siūloma standartizuoti nusikaltimų prevencijos procesą (savivaldybės turi jį suprasti vienodai);
- savivaldybių strateginiuose dokumentuose turi būti nustatomi realūs, bet kartu ambicingi rodikliai ir užtikrintas veiklų tęstinumas;
- savivaldybių strateginių dokumentų projektai turi būti pristatomi gyventojams, atsižvelgiant į atskiros tikslinės grupės poreikius.

III grupė „Nusikaltimų prevencija įgyvendinant integruotus veiksmus, skirtus socialinei įtraukčiai, visuomenės dalyvavimui, taip pat miesto aplinkai gerinti“

Moderatorius – Rokas Uscila

Verslo subjektų įtraukimas į savivaldybių prevencines veiklas. Kokiomis formomis, koku mastu ir kokiose srityse galima užtikrinti verslo įtraukimą? Verslo įsitraukti į prevenciją motyvavimo (pagrindimo) būdai, kas juos realizuoja?

Verslo subjektų įtraukimas į nusikalstamumo prevenciją:

- Pasyvi forma (verslo subjektų informavimas, nuomonės gavimas iš verslo subjektų, prevencinės veiklos finansavimas ar dalinis prisidėjimas be aktyvaus įsitraukimo į įgyvendinimą ir kt.);
- Aktyvi forma (idėjų generatorius ir sprendimų priėmėjas; veiklų vykdytojas; finansuotojas (kofinansuotojas) ir įgyvendintojas; projektinių – išorinių lėšų pritraukimo garantas, ypač kai projektuose reikalaujama, kad būtų įtrauktas vietos verslas);

Prevencijos sritys:

- Delinkventinių vaikų įtraukimas į darbinę ir profesinę veiklą per Vaiko minimalios priežiūros sistemą (profesinis mokymas, kuris sugretintas su profesine praktika ir darbine veikla);
- Socialinės rizikos asmenų (pvz. narkotikų vartotojų) įtraukimas prevencinę veiklą, socialinio verslo skatinimas;

- Verslo plėtojimas atsižvelgti į prevencinius lūkesčius (ypač, kas susiję NT), pvz., gyvenamųjų namų, viešbučių, kitų objektų statybose;
- Verslo pagalba aprūpinant informacija, kurios reikia prevencijai, pvz., transporto srityje, ypač teikiant pavėžėjimo verslo paslaugas („papildomos akys“), taip pat registratorių informacija iš viešojo transporto;
- Saugos tarnybų įtraukimas į prevencinę veiklą (ne tik komercinis interesas, bet ir *Pro bono* paslaugos);
- Verslas, kuris galėtų prevenciškai reaguoti į kibernetines grėsmes, ypač vaikų, jaunimo, kurie gali nukentėti (viktimologinė prevencija).

Verslo motyvavimas per:

- Saugios verslo aplinkos kūrimą;
- Darbo vietų užpildymas, darbuotojų išlaikymas regionuose;
- Darbuotojų saugios gyvenamosios aplinkos kūrimas;
- Savivaldybė gali spręsti klausimą dėl mokesčių sumažinimo verslui;
- „Draugiškas verslas“ – turi pasitikėjimą visuomenėje (netiesioginė rinkodara);
- Pozityvus viešas įvertinimas, pripažinimas („nemokama reklama“).

Problemos:

- nėra žinių, kaip bendrauti su verslu, rekomendacijos, konkretūs pavyzdžiai – „praktinio vadovo“ poreikis;
- galimas verslo „melžiamos karvės“ efektas, sukliamas pasyvumas, atsitraukimas;
- galimas interesų konfliktas, baimė dėl neskaidraus verslo įsitraukimo. Reikia organizacinių neutralizatorių per savivaldybę, per NVO, per viešąsias įstaigas (pvz., „Kurk Lietuvai“).

Bendruomenių įtraukimas į miesto aplinkos gerinimą, planavimą.

Bendruomenių įtraukimas į esamos situacijos įvertinimą (aplinkos, rizikos veiksnių), vietos bendruomenių konsoliduotų prevencinių lūkesčių formulavimas, teikimas savivaldybei ir teisėsaugai, jų vertinimas ir tvirtinimas.

- Savivaldybių organizuojami „prevencinių dirbtuvių“ renginiai, kartu įtraukiant bendruomenes, seniūnus ir seniūnaičius, gali būti periodiniai, pvz., ketvirtiniai;
- Atskira Bendruomenių narių vadovų sueiga, kartu sutariant dėl esamos situacijos bei sutarimo;
- Savivaldybėje „nusikalstamumo prevencijos darbo grupės modelis“ – jungtinės pajėgos sprendžiant svarbiausius klausimus bendruomenėse (savivaldybės darbuotojai + policija (nors gali būti ir kiti);
- „Bendruomeninių idėjų bankas“ dėl aplinkos tvarkymo savivaldybėje (būtinai gaunant grįžtamąjį ryšį);
- Savivaldybėse turėti atskirą bendruomenių aplinkos gerinimo fondą, gera priemonė kofinansuoti bendruomenės prevencinius projektus;
- Bendruomenės skatinimas, motyvacija dėl iniciatyvų ne tik savo bendruomenėje, bendros saugios aplinkos kūrimas (gali būti konkurso forma ar pan.).

NVO, viešųjų įstaigų įtraukimas į prevencines veiklas, jų ekspertinio potencialo išnaudojimas, galimybės, jų finansavimo modeliai (projektiniai, programiniai ir kt.).

- NVO ir savivaldybių visavertės partnerystės skatinimas, bendrų veiklų, grįstų pasitikėjimu ir bendradarbiavimu, skatinimas.
- Paslaugų, kurios turi aiškų prevencinį poveikį, aiškiai išreikštas paslaugų poreikis bendruomenėje, pvz., paslaugos įtraukiant delinkventinį jaunimą, paslaugos, nukreiptos į darbą su aukomis (antrinės viktimizacijos prevencija), pirkimas iš NVO.
- NVO tęstinių projektų finansavimas, aiškios veiklos su konkrečiais įvertinimo kriterijais.
- Partnerystė grįsta atvirumu, pasitikėjimu, sąžininga konkurencija teikiant paslaugas.

- Aiškios projekcinio finansavimo taisyklės su realiais terminais (pvz., atranka ir veiklų finansavimas IV ketvirtyje).
- Turėti aktualizuotą sąrašą NVO (gyvą), kuriame būtų aiškiai išskirtos NVO veiklos sritys, detalizuotos paslaugos, jų apimtis.
- Savivaldybei steigti bendras organizacijas su NVO kaip dalininkais.

IV grupė „Prekybos žmonėmis koordinavimo funkcija savivaldybėse“

Moderatorė – Reda Sirgedienė, Policijos departamentas prie VRM

Nagrinėti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo savivaldybės lygmeniu klausimai:

- Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo mechanizmas (Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija, specialistas-koordinatorius, nėra koordinatoriaus).
- Stebėsenos organizavimas.
- Prevencinės priemonės.
- Pagalba galintiems nukentėti ir nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims (pagalba).

Stipriosios pusės

- Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo mechanizmas sukurtas 19 savivaldybių (SADM duomenys), kai kuriose savivaldybėse yra paskirti atsakingi specialistai-koordinatoriai ir kai kuriose savivaldybės ši sritis yra puikiai organizuota (pvz., Kauno m.).
- Stebėseną – bent jau tos savivaldybės, kuriose sudarytos Kovos su prekyba žmonėmis komisijos, valdo informaciją apie situaciją.
- Prevencija – savivaldybėse organizuojamos tarpžinybinės prevencinės priemonės.
- Pagalba – savivaldybėse, kuriose paskirti pagalbos koordinatoriai, NVO problemų neturi.

Silpnosios pusės

- Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo mechanizmas – sukurtos koordinavimo grupės arba paskirti specialistai-koordinatoriai, tačiau ne visur specialistai įnorinti, kai kur jie tik formaliai paskirti ir atlieka funkcijas tik prašomi.
- Stebėseną – ne visos savivaldybės vykdo stebėseną, nežino, kiek savivaldybėje yra galinčių ar galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenų.
- Prevencija – trūksta savivaldybių iniciatyvos vykdyti bendrają prevenciją.
- Pagalba – ne visose savivaldybėse ši sritis tinkamai koordinuojama, sudaromos sąlygos klientams piktnaudžiauti, neturi informacijos, kiek turi aukų.

Pasiūlymai

- Atlikti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo savivaldybės lygmeniu situacijos analizę ir parengti šios srities stiprinimo rekomendacijas.
- Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo savivaldybės lygmeniu situacijos analizę su šios srities stiprinimo rekomendacijomis aptarti su savivaldybių merais jų metinio pasitarimo metu.
- Paskatinti savivaldybes sudaryti Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo grupes atsižvelgiant į VRM pasiūlytą modelį, jei jos dar nebuvo sudarytos, arba bent paskirti už šiuos klausimus atsakingus specialistus-koordinatorius ir užtikrinti bei įnorinti, kad atsakingi specialistai tinkamai atliktų paskirtas funkcijas (deleguoti funkciją su finansavimu, įtraukti į pareigybės aprašymą, nustatyti atsakomybę komisijos pirmininkui užtikrinti tinkamą funkcijų atlikimą į kt.).
- Visoms savivaldybėms užtikrinti ir aktyvinti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą savivaldybės lygmeniu.
- Numatyti, kad pagalbą galintiems nukentėti ir nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis visoje teritorijoje koordinuotų vienas juridinis asmuo su vienu bendru telefono numeriu susisiekti, nukreipti

asmenis pagalbai suteikti ir koordinuoti tokios pagalbos teikimą bei teikiamų paslaugų kokybę. Šitas juridinis asmuo turėtų sudaryti bendradarbiavimo susitarimus su kitais partneriais, juose apibrėžti atsakomybę, terminus, atskaitomybę, finansavimą ir pan., vykdyti šios srities stebėseną kartu su SADM.

- Į pagalbos galintiems nukentėti ir nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis mechanizmą įtraukti savivaldybes ir apibrėžti jų paslaugų teikimo koordinavimą, atsakomybes, atskaitomybę, terminus ir pan. Paslaugų prieinamumą siūlytina pavesti koordinuoti kiekvienoje savivaldybėje dviem savivaldybės specialistams, kurių kontaktai būtų žinomi visiems partneriams, ir kad prireikus jie galėtų vienas kitą pakeisti.
- Numatyti priemones, prireikus ir lėšas pirmiau išvardytiems sprendimams įgyvendinti Kovos su prekyba žmonėmis veiksmų 2020–2022 metų plano projekte.